

פרוטוקול מס' 5

מישיבת הוועדה לסדרות ציבוריים
ביום רביעי, כ"ט בחשוון תשי"ב
(28.11.1951) - גמ"ח 900.

- מזכיר: מ. וונפליך:
חברי הוועדה:
א. אלטמן - היושב-ראש
א. ברטן
ח. בן-אשר
ב. צ. הרמל
ג. הכרמלי
ד. טברסקי
ה. ישעיהו
ו. כפרי
ז. נצר.

מוזמנים: אלוף מטעם י. רגין - ב"כ הצבא.

היו"ר א. אלטמן:
לדאבוני הרג פדחה תקלה והגורמים שהיו צריכים להפיע בפנינו היום, הוזמנו ל-5 לדצמבר ול-12 בו, במקום להירג. המזכירות הצליחה להתקיד עם ב"כ הצבא והוא מוכן למסור לנו עתה סקירה על עבודת הצבא במעברות.

א. צ'רין:
אני מבקש את שליחת הוועדה על התקלה הזו ואני מקווה שד"ר שיבה יוכל להפיע בפניכם ב-5 לדצמבר.

אלוף מטעם י. רגין:
זנטה לתאר בקצרה את הרקע שעל בסיסו נכנס הצבא לסלוי תפקידו במעברות, את פירוט התפקידים, את שיטת ארגון עבודת הצבא וכמה בעיות שהתעוררו כבר בעקבות כניסת הצבא לביצוע תפקידיו במעברות.

לאמיתו של דבר סיים הצבא ב-1 לאפריל על הגנה החולפת את מפעל המעברות של החורף שעבר. מתקופה זו ועד לקיץ הושלמה כניסתם של מספרות של שירותים ציבוריים בכל מעברה ומעברה; לדוגמה: השירות הרפואי על-ידי קופת-חולים, שירותים לטיפול בתינוקות, אמצעי הספקת מזון - בעיקר בצורת ארכניות - ופה ועם בצורה קצת יותר מלאה בני-ילדים וכת-ספר. כך, שלמעשה, חלק ניכר מהתפקידים שמילא הצבא בחירף טעבר - אספקת מזון, עזרה רפואית - מצאו כלפם אזרחיים שמלאו את תפקידם בצורה פחות או יותר עונה על הבעיות.

לקראת החורף הזה הוברר שמסיבות שונות, שאיני יודע אותן, טרם הספיקה שחלקת הקליטה להקים שכונ שנקרא בפיה שכונ מתקבל על הדעת או שיכון מינימאלי לצרכי איכסון המשפחות - וזה בעיקר במעברות הגדולות הטובות בקרבת ריכוזי האוכלוסיה הגדולים כמו הטרון, במידה כמסוימת אזור חיפה - אם כי שם הושלמו במידה מסוימת כמה סידורים - תל-אביב, ירושלים, ובמידה מסוימת אזורים בדרום. אמנם נבנו מספר מבנים ציבוריים, או כמעט כל המבנים ייגמרו עד תחילת הגשמים - אותם המבנים הדרושים לסירות המעברות כמו טרפאות, צרכניות, מקומות לאיסוף ילדים ותינוקות,

בעיקר במקרי...

אלוף תנאי י. רבין:

בעיקר במקרי טפונות וכו'.

בעקבות הפגם הזה על העברת מספר נפשות

רב ותנאי שיכון בלתי-מתאימים ביותר לתנאי החורף - אם כי גם בענין זה נעשה מאמץ וחלק ניכר מן האהלים כוטה בעמדה שניה (כידוע חלק ניכר היה עשוי מיריעה אחת) וגם בגלל חוסר עובדים מספיקים במעברות האלו, בעיקר באד הארבעוני ובטיפול הילדים - היה צורך, לדעת מחלקת הקליטה של הסוכנות, בכניסת הצבא לחלק ניכר של המעברות. **לכן**, קיבל הצבא על עצמו את המשימה לסייע למעברות האלו לעבור את החורף תוך הפגעות מינימליות על התנאים.

נוסף לזה, ובעקבות מצב השיכון בתקופה

הצבא **לא** מסתובב במחנותיו 1,200 ילדים שיצטרפו להיות טפונים במסגרת מפעל "קורת-גג" - שוב פעם בגלל הסיכורים הבלתי-מתאימים במעברות הגדולות. נוסף לכך קיבל הצבא על עצמו החזקת מחנות רפואיים לטיפול במתי מחלות, שהן נפוצות מדי בקרב הילדים והמינוקות במעברות: הגזות - מחלת עור בראש, והגרענת - מחלת עיניים.

למעשה, היה תפקיד הצבא לסייע בארגון

המעברה, בהפעלת סוכנותיהן לסייע למחלקת הקליטה, המקיימת גרעין ארגוני בכל מעברה ומעברה וסיוע בתוספת נשים - בעיקר במסגרת גיוס המילואים לביצוע שיפול יותר טוב באותם הילדים שנשארים במעברות - מינוקות וילדים נחריים, אשר אין מספיק גננות ומורים שיטפלו בהם בצורה יעילה, לפי המאבדמדיה של משרד החינוך. י. י.

תפקיד נוסף לצבא הוא: הטבת תנאי הטיפול

במעברה על-ידי הסתייעות בגטיון הצבא המחנאות, בסידורים קטנים וארגון האהלים. כן ידאג הצבא להטבת תנאי החיים במעברה, הגברת סידורי הנקיון וכתוצאה מכך צמצום המחלות.

כמובן, הצבא יביא בחשבון, שמדי פעם

בפעם הוא יקרא לבוא לעזרת ביצוע פעולות רבות החורגות מתחום התפקידים הללו, כמו: ביקור במעברות שהוצבו במקומות גבוהים וקיימת שם סכנה של שטפון בחורף, וכל מיני עבודות הנדסיות בשבילי פנימיים, מקרי תקלה רפואית וכו'. ברור שקשה לסנות ולחשב לטווח את כל **הפעילות** הקטנות, שהיה ידוע טראם - בשעה הצבא נכנס למלון תפקידו - **שוא** יהיה חייב להיות מטובל לפתור אותן תוך כולי כניסתו לעבודה.

מספר המעברות שבהן הצבא מטפל הוא 30,

בעיקר במסיבת ריכוזי האוכלוסיה הגדולים וגם מספר ישובי קליטה. כפי שידוע, בשנה שעברה פעל הצבא בעיקר בישובי קליטה, כלומר: באותם ישובי עולים אשר במסגרת מחלקת ההתישבות היה להפכם לתושבי המקום, ותנאי השיכון, ההספק הרפואית והקשר אליהם היו קשים בשנה שעברה. השנה הוטבו התנאים האלה ואין צורך בטיפול בהם; אולם, נשארו מספר ישובי קליטה, עיקר בפרוודור ירושלים - שבמקרה מצב הגטיון ונתינתם בחדשי החורף - הביאו את כניסת הצבא לעבודה בתוכם.

אשר לצורה הארגונית **שבה** מבצע הצבא

את עבודתו במחנות: הצבא מקיים חוליה בכל מעברה ומעברה, בעיקרה מורכבת מאנשי מילואים - 50%/60% נשים. החוליה הזו מכילה מפקד - אדם יותר מבוגר, שיש לו **גטיון ארגוני**. מפקד זה קבוע במקום ואינו מתחלף, כשם שמתחלפים אנשי המילואים, שתקופת קריבתם לשירות היא מוגבלת ומובן שמרבית הטבל הצבאי יצטרך להתחלף, תוך התקופה שבין 1 לדצמבר 1951 ו-1 לאפריל 1952; **במידה** מסוימת גם פקיד מחלקת הקליטה אשראי אחריות כוללת למעברה לגבי התפקידים במעברה.

אלוף טסנה י. רבין:

המנגנון של כחלקת הקליטה מהווה גוף אחד יחד עם הגוף הצבאי והם פועלים יחד ובסתומם. אגף עובדים יחד למעלה משלושה שבועות ועד עתה לא היה שום מקרה של אי-הבנה, אי-תאום או תקלות על בסיס צורת הארגון הזה. הצבא ומפקד המעברה, עם אנשי הסוכנות הפעילו את הסוסדות הפנימיים של המעברה, את הוועד, את מותן הוועדות שקיימות ליד הוועד, ובמספר מעברות שמצבן הסאניטרי היה קשה, הכניסו גם פלוגות צבא כדי לתפקידי עבודה. תוך עבודתם זו הם שיטפו גם את אנשי המעברה עצמם, הם שיפרו את המעברה, ניקו אותה, שיפרו את תנאי השיכון וכו'.

הסיוע למטפלות לטפל בתינוקות נעשה בעיקר על-ידי חוליות חיילות, אשר הן משכסות, מבחינה זו, עיקר כוח העבודה בתפקיד זה במעברה. כסו-כן הוכנסו חוליות גדנ"ע, בעיקר לצורך ארגון הילדים המבוגרים יותר, ילדי בתי-הספר, והם מבצעים אתם פעולות הסברה, טיולים וכל מותן הפעולות הכלולות בתפקידין של הגדנ"ע - לאו תוקא תפקידים הקשורים במעברה, אלא תפקידים הטוטאליים לאותו גיל שבהם עוסק הגדנ"ע בתוך המעברה.

החוליה פורכבת ס-20 איש בערך בכל מעברה. החוליות הללו כבר עובדות בכל המעברות. בקרתי במעברתם אלו לפני כניסתן של חוליות אלו לעבודה במעברות ואחרי כניסתן, ונזכרתי לדעת, וזוהי גם דעתם של אנשי כחלקת הקליטה, שהמצב הוטב בהרבה. הוועדים שהופעלו יותר במסצעות הצבא קיבלו תוקף יותר כלפי אנשי המקום, על-ידי פתן האוטוריטה של הצבא והם מסוגלים לפעול יותר ולהפעיל את אנשי המעברה בכל מה שקשור בתפקידיהם הציבוריים.

הבעיות שנתקלנו בהן במעברות עצמן, הן טכני סוגיים. בעיות הקשורות באופיים והרגלי-חיהם של אנשי המעברות - ואלו הן בעיות שאינן ניתבות לפת רון בצורה דראסטית, אלא פתרון טחיב שיפול סמנשך ועדין, לא בדרך של אילוף, אלא יותר בדרך של הסברה וטכנוע. טובן שפתרון בעיות אלו דורש זמן רב. בינתיים אנו חייבים להתגל אליהם ולהרגליהם, ולהדריכם לחיות במסגרת ציבורית, להתרגל למאכלים אחרים ולהרגילם לעתים, מפילו לעבודה. נתקלנו במקרים שחיילים - גם כן עולים חדשים - עבדו בסידור האוהלים, ובה בשעה שכבו בתוך האוהלים בחוריים צעירים, עולים חדשים, שטרבו לבוא לעזרתם של החיילים. העובדה שגם החיילים הם עולים חדשים ויודעים את שפתם של יושבי המעברות עזרה לשיפור המצב תוך יום-יומיים מאז הכנסם לעבודה במחנה. כמובן, איש קשיים, וקשיים לא קלים, וזוהי עובדה שיש לקבלה.

הצבא מטפל גם בכמה וכמה בעיות ארגוניות. אין הצבא אחראי הטנה לאספקה, לרפואה, ולהוראה. הצבא מטפל בתפקידי שונים של הסברה, שהם מחוץ למסגרת בית-הספר. בבית-הספר אין הצבא מטפל, כי קיימת בו בעיית הזדמנים, ואין הצבא בנוי לטיפול זה. הצבא משמש רק כעין קטאליזאטור.

התאמת הסגל הצבאי מהווה בעיה לא-קלה. סיון החיילים, בהתאם לתפקיד זה, הוא הרבה יותר קשה, כי תפקיד זה מחייב נסיון רב יותר. האנשים צריכים להיות מבוגרים יותר, ועליהם לדעת למצוא את השפה המשותפת וההשפעה המתאימה לאנשי המעברה עצמה. לצורך זה נקראים בדרך-כלל אנשים מבוגרים יותר - אלה הנקראים "חיל-משמר" והם הפועלים בתפקידי אלה.

אלוף משנה י. רבין:

הסוג השני שבו מטפל הצבא בילדים מחנות

הילדים, כאן, אחריות הצבא היא כוללת. המחנות הרפואיים למעשה קיימים להיות מוקמים ליד מרכזים רפואיים שיאפשרו טיפול יעיל בילדים אלה, כי תהליך הרפוי הוא מסובך מאד, מחייב הקרבות רנטגן וכו'. מחנה אחד קיים בירושלים והשני בחיפה. המחנות האלה יכולים להכיל 300/400 ילד חולי גזות. הטיפול בחלדים אלה נמשך כשלושה עד ארבעה שבועות.

סוג שני

מחנות המהגן האלה, יעברו ילדי המעברות במסגרת "קורת-גג". מחנה אחד נמצא בראש-העין. מחנה זה הם יועברו לכל הגורמים הקולטים את הילדים האלה, לאו דוקא הצבא. הילד מקבל, במסגרת מחנה זה, חיסון יסודי, החלפת כל לבוש. העבודה וחלוקת המלבושים והחיסונו מתנהלים כאן על בסיס צבאי: בידי כל ילד נמצא כרטיס ועליו **כותרת שמו** באופן ברור. ובכרטיס זה נרשם כל הציוד שהילד מקבל, כדי שלא יקופח ילד אחד ושני יקבל פעמיים. בשנה שעברה נתעוררו בעיות שונות, משום שלא היה ברור אם ילד קיבל ציוד או לא קיבל וכו'. גם צורת החיסוני מאורגנת על בסיס צבאי, כמובן בהתחשב עם האופי השונה של טיפול זה. מחנה זה כבר החל בפעולתו והוא מסוגל להחזיק באופן קבוע כ-300 ילד - בכל אופן אלו היו תביעות מחלקת הקליטה. מחנה זה יפעל כל עוד יהיו זקוקים לו. כל העובדים במחנה זה הם חיילים - בעיקר חייל-מילואים - פרט לחולייה הרפואית, שהיא בעיקרה גם כן כולה צבאית, אך אין אלה אנשי-מילואים, כי כאן יש צורך באנשים קבועים. כל ילד עובר בדיקה רפואית יסודית, מקבל כרטיס רפואי וכו'.

הסוג השני של הפעולה,

מחנות הילדים במסגרת הצבא. זמן שוב אחראי הצבא לכל הנוגעים למחנה: לשיכונם של הילדים, לכלכלתם, לשמירת בריאותם, לבידורם. אין הצבא אחראי להוראתם. דבר זה נעשה בתיאום עם משרד החינוך, שהתחייב להמציא מורים להוראה בבתי-ספר אלה. מרבית הילדים כאן הם דתיים, מאחר שזהו המקום הנוח ביותר לקליטת מספר גדול של ילדים דתיים. ההוראה תבוצע בהתאם למספר המורים שיועמד לרשות בבתי-ספר אלה, על-ידי **מלמד החינוך**. כמובן, שאנו גם כן מכינים דזרבה מסוימת של אנשים, שיוכלו לטפל בילדים שיפול כללי - לא הוראה - במידה שלא ימצא מספר מספיק של מורים. כמובן, שהצבא אינו יכול לקרוא חוקא למורים החתמים מכיון שאין חייל-מילואים שלו מאורגן על בסיס של מורים דתיים ובלתי-דתיים מחנות אלו יפתחו רק ב-3 לדצמבר. למעשה כבר היום הכל מוכן: המחנות נמצאים במסגרת של מחנות צבאיים, הטיכון כולו הוא בצרפתים, הצרפתים הטובים ביותר בכל מחנה, עם סדורים לבידור וכלכלה מתאימה.

י. יטעיהו:

אם נכון הבינותי, הרי תפקידי הצבא השנה במעברות, יהיו מוגבלים בהרבה לעומת השנה שעברה? ברצוני לשאל אותך כמה שאלות יותר מפורטות:

א. בענין השמירה ביטובי הקליטה: האם מציאותו של הצבא מקלה במשהו את עול השמירה על המתלישבים?

ב. האם נסיתם להעביר או להתחקות על תגובות הציבור שהצבא טיפל בו בשנה שעברה - תגובות על שיפולו של הצבא מכל הבחינות?

ג. בענין הגנב'ע - האם אינם נתקלים בהתנגדות מצד ההורים בשעה שאתם מטפלים בנוער בגיל גנב'ע, וביחוד בבנות? האם בכלל אתם מגיעים לבנות לגנב'ע?

י. ישעיהו:

ד. האם יז הוראות לחוליות חיילים
אלה כיצד להתנהג עם אנשים אלה
מבחינה דתית - אם אפשר לומר כך - שלא יווצרו אי-הבנות, על-כל-פנימ
שלא יתקלקל היחס של הציבור הזה אל הצבא, בגלל, בניח, אפשרות של
חילול שבת וכיוצא בזה?

ה. מהו גיל הילדים העוברים את המחנה

ברא-העין?

א. מהי מידת ההסתמכות הכספית של הצבא?

ט. כפרי:

ב. באיזו מידה יש פיקוח על פעולות הצבא
במעבדות? פיקוח לא מבחינת השעות והשמים, הצבא נמצא שם, אלא באיזו
מידה קיימת שם הדרכה? אמרת קודם כי הצבא מורכב בחלקו הגדול מעולים
חדשים, מאנשים שאינם יודעים בדיוק מה עליהם לעשות שם.

ד"ר ב. צ. הרמל:

הבינותי מהדין-וחשבון שתפקיד הצבא הוא
תפקיד סאניטארי. הבינותי היטב, בשנה
שעברה, כאשר הצבא נתן עזרה בסובן שכני, לגבי כל מיני תקלות בעונת
הגשמים. השנה, כפי שנאמר כאן, סודרו דברים רבים ואין אותה דחיפות
בכמה בעיות שכניות, כמו שהיתה בשנה שעברה. יוצא איפא שפיקוח הפעולה
היא סאניטארית, ואם כך הדבר, נוכל אולי האם המוסדות האזרחיים
אינם מסוגלים, מאיזו סיבה, למלא את התפקיד הסאניטארי במעבדות,
תפקיד חשוב מאד, תפקיד שיש למלאו בהתמדה ובתמידות, ולא רק לחליפין,
תפקיד שיש למלא לא על-ידי אנשי-מילואים, אלא על-ידי אנשים קבועים
וקבועים לאורך ימים?

ואם המצב הוא כזה - האם הצבא מתכוון
לעשות פעולה זו גם בקיץ, שיש לה ערך רב יותר מאשר בחורף, לרגלי
הסכנה היותר גדולה של מחלות, הנגרמות על-ידי סאניטאציה בלתי-מספקת?
אם דבר זה נעשה בחורף - מדוע לא ייעשה גם בקיץ?

בסובן, שאלתי זו סבוכת יותר לתשובה
מדוע לא ייעשה הדבר בעזרת משרד הבריאות, ומוסדות הרפואה הפרובינציאלית,
מבלי להזקק לצבא, אשר אינו מסוגל לבצע פעולה זו בכוחותיו הקבועים,
אלא בעיקר מתוך כוחות המילואים, אשר הבם פחות יעילים, והם מוצאים
מתוך המטק לתקופת שירותם במילואים.

שנית, הטיפול בגזזת וגרענת הרי בודאי
ובודאי שאיננו קטור דוקא לחודשי החורף, והגרענת - הריהי מתרבה יותר
בחודשי הקיץ - האם ישנה סיבה מיוחדת המחייבת את הצבא לטפל בילדים
אלה, ומדוע לא ייעשו זאת מוסדות הבריאות האזרחיים? הגזזת, למעשה,
דורשת רק הקרנת רנטגן ורצוי לידוד תוך תקופת ההקרנה והטיפול - האם
ההקרנה נעשית במכון רנטגן אזרחיים או צבאיים? ואם הדבר נעשה
במכונים אזרחיים - האם לא יותר יעיל לרכז את הדבר הזה בידי מוסדות
אזרחיים ולא צבאיים?

אני מעריך מאד את עזרת הצבא הניתנת
בכל הזדמנות וביעילות רבה - אך אני נוכל את עצמי: האם באמת נפתרת
הבעיה בצורה זו? האם יש הכרח בכך?

ד. נצר:

כפי שאני מבינה, רוב טאלותיו של חבר
הכנסת הרמל מופנות למשרד הבריאות ולא
לצבא. כל אלה טראו את עבודת הצבא, נוכחו לדעת כי עזרתו נתקבלה
במהרה רבה. ברצוני לשאול כמה טאלות:

ד. נצבר:

א. קבלנו דו"ח ממשרד-הסעד שלפיו למדנו שהמדובר הוא ב-25 מעברות, דהיינו: רק ביושבי-אווהלים. אתה אמרת שהצבא נכנס לעבודה ל-30 מעברות. ברצוני לדעת מהו ההבדל בין יוני המספרים, לאיזה יושבים חוץ ~~מאלו~~ בהם יושבים עדיין באווהלים, נכנס הצבא?

ב. רוב העבודה במעברות הוטלה על נשים, - מה תפקידן? כפי שידוע לי מוטלת עליהן עבודה מעמית והן חוסכות כוחות עבודה, בעיקר בלילה - מבקש להבהיר לי את העניין הזה. כיצד מאורגן הדבר הזה? רוב הנשים הריהן בסירות-הסללהים - כיצד מאורגנת פעולה זו?

ג. האם ידוע לך בכמה מוסדות ילדים בגיל-בית-הספר, קיבל על עצמו הצבא לטפל?

ד. בעניין הבנים והחנות: האם אינכם נתקלים בקשיים? האם המחנות הם מנותפים וכיצד אתם פוהגים במחנות סיון ומחנות אחרים?

ה. האם הבינותי נכון שבית-הספר יהיה רק דתי?

אלוף מטנה י. רבינו: לנכח הכללי: אמתי בתחילת דברי שאינני יודע בדיוק מה הם הניסוקים שהביאו להטלת התפקיד הזה על הצבא ואין זה מתפקיד הצבא לשאול מדוע עשו זאת. עובדה היא: התפקיד הוטל על הצבא, ואנו יוצאים מתוך הנחה זו. כנראה שהמוסדות הנוגעים בדבר בקשו את טיוע הצבא ולכן התרכז הצבא בעניין אחד: כיצד למלא את התפקיד הזה באופן הטוב ביותר.

עתה, אנסה להבהיר את תפקידי הצבא: נתקבל כאן הרושם שהתפקיד הראשי הוא מאניטאר. התפקיד במעברות מורכב מכמה תפקידי מטנה. ראשית, הטגל האחראי למעברות הוא מצומצם ולא מסוים שמחלקת הקליטה אינה רוצה להגדילו. כתוצאה מהשאפת האווהלים היה צורך להגביר את המלאי המארגן את המעברה, אשר בעיותיה הפנימיות, הארגוניות והציבוריות גוברות ומחמירות בעקבות תנאי החורף המגבירים את התחלואה, מקשים על התחבורה, על העברת האספקה וכו'. זהו תפקיד אחד.

התפקיד השני הוא בעיקר החזקה יעילה יותר של מוסדות הילדים המרכזיים, מסוים שקיימת סכנה שבחורף אי-אפשר יהיה להשאיר את התינוקות בתוך האווהלים; על-כן מכינים את ריכוזם במוסדות מרכזיים בכל מעברה ומעברה, ולצורך זה קיים סגל עובדות מקצועיות מזרחיות. הצבא מספק את כל העובדות האחרות, המהוות באופן יחסי את המספר הגדול ביותר - וזהו עיקר תפקיד החיילות במעברה. נוסף לכך הן מעמסות כתוספת לעובדות הסוציאליות, עובדות באווהלים וטדריכות את הנשים בביצוע תפקידים שונים. הצבא גם מוכן, על-ידי ארגון הרכב שלו במקום, למלא תפקידים שונים, שאני מגדיר אותם כתפקידי עזרה ראשונה לאו דוקא מבחינה רפואית.

אלה הם התפקידים העיקריים, נוסף לזה קיימת העובדה שעצם מציאות הצבא במקום, והגדלת המקגנון המטפל בכל מעברה ומעברה מאפשר טיפול יעיל יותר בדברים שונים וקידום של עניינים שהם שכנייים גרידא, ושביצועם מוטל על גורמים אחרים.

אשר לגדנ"ע - הגדנ"ע אינו חובה. הוא אינו מופיע במעברה כדבר מחייב. הוא מופיע וארגונו בנוי כך שיהיה מושך ובמידה שהילדים באים אליו ורוצים בו - הם באים. דבר זה כולל גם את הבנות, אשר במידה שהן דתיות הן מאורגנות במסגרות נפרדות.

אלוף משנה יו רבין:

סיכום התגובות על הציבור בשנה שעברה
היה חיובי מאוד; חיובי מכמה וכמה סיבות: על-ידי הצד הארגוני של
הצבא, על-ידי הכנסת מספר רב של אנשים, מספר מי כמה יותר גדול מזה
שהיה שם בתקופה לפני שהצבא נכנס לעבודה, הפעלה, פיקוח וביצוע
של עשרות דברים קטנים, שבסיכומם הם הקובעים את תנאי החיים לכל
פרט ופרט במעברה.

בענין השמירה: אין צד הצבא במעברה, מסלא,
כפי שכבר ציינתי, בעיקר במעברות הקרובות לריכוזי הוכלוסיה, תפקיד
שמירה, אך, באופן טבעי, במקום שהצבא נמצא, עצם הצלחתו עומדת
להגברת ארגון ההטחון והגברת תנאי השמירה. ברור שזה קל על עול
השמירה.

אשר למספר המעברות: הצבא נכנס באמת ל-25
מעברות ול-5 ישובי קליטה, כך שבסיכום אנו מגיעים למספר 30. בישובי
הקליטה מסלא הצבא יותר תפקידי שמירה, כי ישובי הקליטה הם רחוקים יותר.

כיצד מובטח ענין הדת? במקום שיש אנשי דת,
יש בין אנשי הסגל הצבאי איש דת והוא מנחה את עבודת המפקד בכל מה
שקשור בעניני הדת. במידה שהדבר הזה נבדק על-ידי הרב הצבאי - הוא
קבע את הדבר הזה למספיק. אין ספק שלו היה תובע יותר - היה נעשה יותר.

גיל הילדים המועברים במפעל "קורת-נג" הוא
בין 6 ל-13. אלה הם הילדים שיהיו במחנות הצבא.

אשר להפרדה בין בנים ובנות: היה דיון על-כך
במשרד הסעד, אך כאן קיימת בעיה קשה מאוד והיא, אי-רצונן של המשפחות
להפריד בין אחים ואחיות, אם כי ברור כי תנאי הדיון הם בפרדים. אך
ההורים עצמו על כך שהם ימצאו במחנה אחד ולא נמצא שום טעם להתנגד לכך.

אנו מפרידים בין מחנות של ילדים דתיים
ויילדים בלתי-דתיים. על-ידי כך אנחנו יכולים להבטיח מתן אותו צביון
דתי שאנו נדרשים לקיים במסגרת מחנות הילדים.

אשר לענין הרפואי: המחנות הרפואיים מטפלים
בעיקר בחולי גזות. נכון שבחורף הגזות אינה חריפה כל-כך כמו בקיץ.
למעשה קיימים המחנות האלה כל השנה. אשר לשאלה מדוע הצבא מטפל בהם -
אני שוב פעם חוזר על דברי כי הנובע תביעה מצב משרד הבריאות וכל הגורמים
הרפואיים המטפלים בדבר, שהצבא יעסוק בזה, ולכן הצבא עושה את זאת.
הצבא קיבל הוראה להתקין את המחנות והוא התקין אותם. אלה הם מחנות
יש בהם תנאי סאניטציה מתאימים, תנאי בידוד בין הסוגים השונים
המתרממים. הריפוי עצמו נעשה בעיקר במכוני רנטגן אורזתיים. הצבא אחראי
לכל מה שקשור לכלכלתם להובלתם וגם לרפויים. הפיקוח הרפואי במקום נעשה
על-ידי רופאים צבאיים.

אשר לצורת הפיקוח על הפעולות - לצבא יש מבנה
פיקודי מסוים, מהמפקד הגבוה ביותר עד הנמוך ביותר. הפיקוד במחנה
אינו מהווה דשת בפרדת וכל מה שהצבא עושה פועל בדרך זו. לצורך זה
עומד מנגבון רפואי, מקצועי ארגוני, אשר מסייע ומפקח על העבודה היומ-יומית.
קיים גם תיאום איזורי עם המחלקות האזוריות הנוגעות בדבר: הצבא ומחלקת
הקליטה, והגורם האזרחי והצבאי פועלים יחד בהתאמה וביעילות.

בשאלה כאן שאלה על הצד הכספי. בודאי מוקצב לזה
סכום נוסף, אך באופן טבעי כל המנגנונים המטפלים בזה לא הוגדלו, פרט לאנשינו
שנקראו לשירות מילואים ויש לשלם להם עבור ימי המילואים. המנגנונים המטפלים
בדבר הם המנגנונים הקיימים, מהמטה הכללי ודרך כל הדרגים עד המעברה
עצמה, מטילו חלק מעבודת המעברה נעשה שלא על תקציב המעברה, אלא מתקציב
הצבא, ומבחינה מסוימת יש בכך משום ריוח לאנשי המעברה.

היו"ר א. אלטמן:
חושבני שנסתפק בטכניקת התשובות לשאלות,
ולא ביכולת לדיון חלקי כל עוד לא שמענו
את הגורמים האחרים הנוגעים בדבר.

ט. כפרי:
נראה לי ורצוי לנסוע, בנוכחותו של
ב"כ הצבא, מספר הערות על פעולת הצבא
בשנה שעברה, כי מהן אפשר ללמוד להבא, וברצוני להעיר כמה הערות.

היו"ר א. אלטמן:
לדעתי עלינו לקבל אינפורמציה מכל הגורמים
האחרים הנוגעים בדבר ורק לאחר זאת נקיים
דיון כללי בשאלה.

י. ישעיהו:
אני מסכים לדעת היושב-ראש שהדיון צריך
להיות כללי. ברצוני רק להעיר לדברי
נציג הצבא שבדבריו לא מצאתי אישור לשאלה ששאלתי, שהשנה הראים לי
תפקידי הצבא מוגבלים יותר לעומת תפקידי אשתקד. אין זה אלא טעלה
את העניין. לא הבינותי סתם מה אתה, בראשית דבריך, הרגשת שהשאלה
לא כדאשתקד, לא יצטרך הצבא לעשות כמה וכמה דברים.

היו"ר א. אלטמן:
השאלות של חבר הכנסת הרמל אינן י י ז
נוגעות לנציג הצבא וחושבני שכמה מן ההערות
שיש בדעת חברי הוועדה לנסיע כאן, נוגעות לגורמים האחרים ואינן נוגעות
לצבא, מכיון שהצבא מוסב לנו מה הוא עושה ומדוע הוא עושה כך או אחרת.
אין לחושבני שיש כאן מקום לשאלות שאינן קובעות לגבי הצבא כשם שהן קובעות
לגבי גורמים אחרים, כגון: מחלקת הקליטה של הסוכנות.

ט. כפרי:
אתה הדגמת מספר פעמים שהצבא מטפל במעברות
הנמצאות בסביבת ריכוזי אוכלוסייה. לי
נדמה שדוקא במקומות אלה יש יותר יכולת מרגובית ותחבורה וכו' - והיא
צריך לטפל דוקא במעברות המרוחקות יותר.

אלוף סגנה י. רבין:
נקודת המוצא של הצבא היתה: מצב האכסן,
ובסקרה מצב האכסון במעברות הגדולות, המסמכות
רק מקום מעבר, הוא פחות מאורגן מאשר במעברות היותר מרוחקות. דבר זה
הביא את הצבא למעברות אלו. חושבני שהפעם היתה הסגמה לצמצם בהטלת
תפקידים על הצבא, והטיל עליו רק את אותם התפקידים ההכרחיים שאינם
ניתנים לביצוע באופן אחר.

ברור שתוך דברי שיש מספר דברים, ואני
גם ציילתי כמה מהם, שאין הצבא אחראי להם השנה, והוא היה אחראי להם
בשנה שעברה: הוא אינו אחראי להזנת המעברות ועוד.

א. ברמן:
מה הם היחסים בין אנשי הצבא והמוסדות
האחרים העובדים במעברות.

אלוף סגנה י. רבין:
בענין זה הופתענו לטובה ולא נתעוררו
שום געיות. להיפך: עד עתה יש רק הבנה
הדרגתית. אין ספק שעצם היותה של חוליה צבאית במקום, שאינה עוזבת את
המעברה במסך היום והלילה, מפירה גם לאנשי הסוכנות לגור במעברה; עובדה
זו גם יצרה תנאים יותר נוחים לביצוע עבודתם של אנשי הסוכנות. זוהי גם
דעתם. עד כה עוד לא היתה כל אי-הבנה צריך היה להוציאה מתחום המעברה
ולמצוא לה הסדר מחוץ למחנה. גם אם יקרה כדבר הזה, אין זה בא ללמד,
סקייסת אי-הבנה ויש מי-תאמתם.

היו"ר א. אלטמן:

עלינו להקדיש דיון לשאלת הישיבות הקרובות
ולשאלת הפרוצדורה שלנו.

אתחיל מהפרוצדורה. עלינו להבהיר לעצמנו
מה תפקידנו מה. אנחנו צריכים לצאת מתוך הנחה שיש במדינה שרים
ומשרדים ותפקידים ומחלקות ותפקידם לנהל את עניני המדינה - ואין זה
תפקיד הוועדות שלנו. כאשר אנו מזמינים לכאן נציגים אל מוסדות או
משרדים, הרי זה ליש קבלת תשובה כללית כדי שנוכל להטיק מסקנות לגבי
עניני יסוד שאנו היינו רוצים להתערב בהם ולתקנם, במידה שיש מקום לזה.
לכן, עלינו להטוע מלהכנס לפרטי-פרטים, כי אחרת נכנס לסבך שלא נצא
ממנו.

בשביל הסיכומים שלנו עלינו למצוא, בכל שטח
ויטח, המלצות יסוד שלפי דעתנו יכולות לקדם את הדברים ולהכניס יותר
יעילות באותם הכלים שהם מסגיב לעניני הוועדה הזאת. אנחנו יודעים
גם שאנו רחוקים מחוקים מקיפים בכל הענינים ובודאי יש צורך לחוקק
חוקים טובים.

א. הכרמלי:

השבוע נתקאלנו בוועדת החינוך בבעיה
מיוחדת שכדאי ללמוד ממנה. הוזמן לוועדה
מנהל "קול-ישראל" לשם מסירת אינפורמציה ונתעוררה השאלה אם הוא הוזמן
ישירות או דרך המשרד שאליו הוא שייך. מתוך נסיון בוועדה הקודמת
אני יודע שלא פעם היו מופיעים כמה וכמה נציגים מאותו משרד.

י. ישעיהו:

נכון אמר היושב-ראש כי הוועדות בפרט
והכנסת בכלל אינן מתערבות בעבודה
המעשית של המלצה. אבל, תפקידה של הוועדה, במידה שאין מונחות לפנייה
המלצות-יסוד או המלצות-יסוד או חוקים - מתפקידה ומזכותה להעביר
לנגד עיניה סקר כללי של פעולות המשרדים ושייכים לתחום התפקידים של
הוועדה. מה שעשינו בישיבות הקודמות שייך לתחום זה. אנו עוברים
על סקר כללי - בין שהיינה המלצות יסוד ובין שלא תהיינה - של ענינים
שאנחנו עלולים להתקל בהם ושעלינו לדעת אותם. בדמה לי שאנו הולכים
בדרך הנכונה. כל זמן שהכנסת או השרים לא יביאו חוקים או שלא
תהיינה לנו הצעות של המלצות יסוד נמשיך לטווע יסקירות, וכל סקירה
מחייבת המלצות ומצוי הענינים. ברור, שאין חברי הוועדה, מתערבים
על-ידי כך בעבודת האדמיניסטרציה.

ט. כפרי:

ליתכן שאיגל מכירה במידה מספקת את
החוקה, אך לי ברמה שאם הוועדה הזאת
רוצה להיות יעילה, לתקן מה שדורש תיקון, עליה לדעת את הענינים
וללמוד אותם ולשם כך קיימות שתי דרכים: דרך אחת של קבלת אינפורמציה
על-ידי הזמנת נציגי הכוח המבצע; ודרך שניה - הכרת הענינים באופן
יסודי על-ידי ביקורים במקומות השונים ושיחה עם אנשים בנוגעים בדברים
השונים. נכון שאין אנו גוף מבצע, אך ~~לצד~~ לדעת את הענינים באופן
יסודי ולהביע את דעתנו עליהם לגורמים השונים. לדעתי רצוי היה
להביע בפני איש הצבא את דעתנו על עבודת הצבא אמתקד. אנו צריכים
לדעת את הענינים כדי שחברי-הוועדה לא יעמדו בפני עובדה של דברים
שנעשו בהם לא ידעו עליהם.

ד. נצר:

לפי התקנון עלינו לעסוק בעניני חקיקה,
כי הכנסת היא מוסד מחוקק. אנו צריכים
להביע את דעתנו על הענינים השונים - אם כי היא אינה מחייבת - אך
יש לה השפעה מסוימת. עלינו להמשיך בדרך של לימוד הענינים השונים,
על-ידי קבלת אינפורמציה ושמייעת סקירות מן הגורמים השונים.

אשר לדבריו של חבר הכנסת הכרמלי - הרי ברור
שכל מי שבא בפניו משרד מסוים, בא בשמו. אנו צריכים לקבוע לנו תקנון
פנימי שכאשר בא מרצה לוועדה, אנו שומעים אותו, שגמלים שאלות ומקבלים
תשובות - את הדיון בסקירה אנו צריכים לנהל שלא בנוכחותו של המרצה, פרט
למקרים מיוחדים שאנו מעונינים בהם.

ג'. טברסקי:
ברור שהערות מצד הוועדה יכולות לבוא
מתוך ידיעת העניינים.

בענין המעברות, שהוא דחוף, צריך היה
למען הסדר להזמין את משרד הסעד על מחלקותיו. ישנם דברים רבים שאינם
נראים לוועדה ועלינו ללמוד אותם. אני מציעה להזמין לישיבה
הבאה גם את אלה המטפלים בענין סידור התינוקות והילדים במעברות.

א. הברטלי:
אני מבקש לקבוע כלל כי כל אדם המומיע
בפני הוועדה חייב להביא אתו יפוי-כח
מהמשרד שאליו הוא מסתייך.

היו"ר א. אלטמן:
אנו נקיים את ישיבתנו הבאה ביום שלישי
בשעה 8.30 ואבקש את המזכירות להזמין
לישיבה זו את כל אותם הגורמים שהוזמנו ליום ד'.

הישיבה נועלה בשעה 11.00.